



Hebe

Feb 1.

3:21

Hameas

1900
v.1

LBI
140310

Hammer

3:21

L. Seligmann.

המאסף
לשתי תקופות הראשונות

משנה.

התק"מ"ד.

Mit einer deutschen Zugabe.



Königsberg, 1784.

gedruckt bey Daniel Christoph Kanter,
Königl. Preuß. Hofbuchdrucker.

ל ו ח

הטעות אשר נכלו בפסה הדפוס הראשונים נהגאסף *

נחל הבשור :

עמוד ג שורה טו תפין קרא תעג
יוד עבינו עליו את הערה הנה

הטאסף לחדש השנה

א	ו	ותימו	ותימו
הד	יד	החקורה	החקורה
ג	ה	והחוסים לברם יעשו משפט כוז *	והחוסים לברם לא יעשו משפט כלל *

חדש מרחשון

יז ומשרד ומשרד

חדש כסליו

לט	ו	לכנוס	לכנוס
ת	י	כהנה, בספר	בספר
מב	ט	שנתיסל	שנתיסל

חדש טבת

כה	כ	לשילעו	לשילעו
סס	כה	יוע	יוע
כח	לב	עוד	עוד
סס	לד	והעלכה	והעלכה
כח	ג	קררה	קררה
סס	ד	לה	לה
סס	ו	והכה	והכה
סס	ח	בתים	בתים
סס	כז	פערדיאדוק	פערדיאדוק
ס	ו	זעועת	זעועת
סס	יט	סעביתיה	סעביתיה
סס	א	כהנה	כהנה
סס	סס	משורר	משורר
סס	כח	לשון	לשון
סס	לא	זר	זר

עמוד

מכשר שוב /
בעדת ישרון

בחיתה

ועתה ה
ב
לדעת את חז
הלכה זו הנה
אסחין ?
שום סקק

המכת

זה דבר המוכ
המדע והמים
הנפש הקומה

(א) יבואו
לא כא
ומסר דבר
והעובדים פג
בשירים דר
מורים הם

(ב) מכה

נחל הבשור

מבשר טוב / משמיע שלום / לכל משכיל דורש האמת ואוהב המדע
בעדת ישורון יהי כוונתם עליהם נעתה ועד עולם אמן *

בחינת

המכס האמתי המשתוקק לדעת עצם ותכלית כל דבר
מכל צדדיו / תסתפק לחמש שאלות ראשיות / והם
מה ? מי ? למי ? למה ? ואיך ?

ועתה הקורא הנעים ! בראותך הנה מכתב חדש / אשר עדן
בימינו לא היה / משוטט בחולות / תבסוף נפשך תחלה
לדעת את מהותו ותעמיק שאלת מה הדבר החדש הזה ? אם דבר
הלכה או הגדה / אם דבר חכמה אינמוסיות ודרך ארץ וכיוצא באלה /
אם אין ? — ולמען הגיד לך את כל על סדר ככון לבלתי יאחר לך
שום ספק / כנאל להתיר לך את השאלות הנזכרות אחת אחת *

א' בהתרת שאלת מה *

המכתב

הזה אשר בידך / הוא הקדמה ופתיחת מכתב אחר אשר
יאל לאור בעוד ימים אחדים אי"ה מדי חדש בחדשו *
וזה דבר המכתב אשר יקרא בשם המאסף כי יאסוף לכל מחנות
המדע והמוסר כתבים מכתבים שונים דברים המועילים והמשמחים את
הנפש המומדת לשבת בכל החכמה * ותהיינה מחלקותיו חמש במספר *

(א) יבואו על ראשו שירי להיק משוררים מוכתרים אשר
לא בלוי בדפוס עד הנה ואשר יאמרו עוד בעז"ה כלם מענייני חכמה
ומוסר דבריון אהבת רעים וברכת דודים * אמנם שירי המשק
וקטובים פגול המה לא זרנו / ושירי קצת משוררים חדשים אשר בחרנו
בשיריהם דרך העמים / לזמר אל האלילים ולקרוא בשם אלהי כנר /
מזורים הם מאתנו / לא יבואו בתהללנו * כאשר תראה עוד להלן
באגרת של הרב המליץ ר' הירץ וויזל כ"י

(ב) מכתבים (אויפגעני / אבהנדלונגן) והחלק הזה יפרד
והיה לארבעה ראשים *

[1] יביע מקורו דברי פוחמנים בחכמת הלשון הכללי וכימוד
בחכמת ובסגולת לשון עברית / יאיר נתיב בדקדוקה / יישר מעגל
במליצותה ויורה דרך כשירה וילמד דעת גדריה שרשים כנרדפים *

[2] יפלת תולדותיו על פירושי פסוקי המקרא הקשים יבחין דעות
המפרשים הקדמונים ובמקום אשר לא יספיקו דבריהם יבואו
דעות אחרות / ועל הקורא המבין ודובר אמת בלבבו לשפוט ולגזור
אומר אם מלא הכוונה על דרך הפשט האמשי * ולמען הדרך
את התלמידים לשום לב על כונת המקמר ולהורותם דרך הנתחם
וההרכבה במאמרי הכתוב / בהעתיקם דברי פניאנו ללשון אחר /
בחרנו כזה דרך השאלה והתשובה כאשר תראה להלן בהתרת
השאלות למי / ולמה *

[3] יפואו מצימותיו אגרות נחות ומליצות כעיונות אם מתכמים
הקדמונים או מחכמי דורינו והעתקות תלשומות העמים דברי
מקדע ומסור הראויים לתת לפני משכילי בני ישראל *

[4] ילכו כהרותיו אל ים התלמוד להסיר המכשלה אשר כשלו
בה רבים מתלמידי בני עמנו / להזיזם זרים בגויותיו
ומיניהם לא שקדו על עשרי החכמה וילכו בו כעורים מנששים
באפלה / לא ידעו רדת לעמקות מתשבות חכמיו ז"ל כי נעלם
מהם מקור ההלכה וההצעות אשר יציעו לפני התלמידים טרם
יתחילו לישא וליתן בדבר * ועל אפיקיו יעברו יתר הדברים
המניעים לחנך המוסרי (מאראלישן ערציהונג) / גם מלדבר
בחנך הטבעי (פיהוישען ערציהונג) / לא נסוג אחור ידינו /
להיות רבים מאומני בני עמנו עצלים ומקרי דעת לשום לב על זה
ולא ידעו כי שמירת הגוף וכמותיו הוא מעולה לשמירת
הנפש וכמותיה *

(ג) תולדות גדולי ישראל (ביאוגראפיע דער גראסן
אונזרר נאטיאן) / מרבנים
וגאונים ארץ / מנדולים ומפורסמים בחכמה / מוסחרים נכבדים
ועשרי עם המתייחסים את בית ישראל כסף / ואשר לפני
פולטים יתלכו לדבר טוב על עמם / מקום ועת מולדתם ואת
הקורות אשר היו להם / ואת הטוב אשר עשו בקרב אחיהם *
והמשכיל יבין את גודל התועלת הזה לנערים משכילים / מלמד
התענוג

המעגל אשר
לחן

(ד) תולדות

והאזהרה בכל
לקרא בלשון
יתקדשו כיני
ואין יפואו

(ה) בשי

לסוכותיו ול
ולשעמים יח
האלה / מ
דבר דבר

עתה

אדם ידוע
נער

דע
כי

שערי הת
ולתן בעו
ויודעים
כבירים
ובספרי

התענות אשר לנפש האדם בשמעו את המאורעות אשר אירעו
לאנשים ידועים בשנוי הכתות וחלופי המקריים *

(ד) תולדות הזמן (נייאוגקייטון) / המתהווים בימינו
בימים האלה ימי בכורי פרי המדע
והאהבה בכל ממלכות איירופא / וידע כל קורא אשר איננו יודע
לקרוא בלשון העמים את מזה עם ה' בימיו / ואת המצבים אשר
יתחדשו ביניהם / ואת אשר יתן ה' בלב מלכים עליהם לטובה /
ואף יכול דבר מזה המקבל * את כל נביא על הספר *

(ה) בשורת ספרים חדשים (אנקינדיגונג ביאר
שריפטן) אשר יודפסו
לטובתינו ולתועלתינו / הן בלשוננו הקדושה הן בלשון עם אחר /
ולפעמים יבואו בו גם משפטים (רעצנטיאבהענן) על הספרים
האלה / מה טיבם / ומה חסרונם / היש בהם תועלת אם אין *
דבר דבר על מקומו יבוא בראות השם לכונן את מעשי ידינו *

* * *

ב בהתרת שאלת מי

עתה תפין לכן הקורא האהוב ! לדעת מי הוא
המוציא והמביא את הדברים האלה על הספר ? אם
אדם ידוע / אם אין / אם יחיד / אם רבים / אם וכן / אם
נער / וכמה רבות אשר ייתרו לך כלם בתשובתנו זאת *

דע באמנה כי לא מאיס אחד ולא משנים יצאו הדברים האלה /
כי אם מאחת מרעים משכילים אשר שקדו תמידם על
שערי התורה ועל דלתות החכמה / מהם בעלי גמרא יודעים לישא
ולתן בעומקה של הלכה על דרך הפשט האמתי / מהם בעלי חכמה
ויודעים בלשונות זרות / וכלם כאחד שמו את לבם זה ימים
כבירים לחקור ולדרוש אחרי דרכי לשוננו הקדושה בספרי תנ"ך
ובספרי הקדמונים ויכתבו על ספר איש איש את אשר מצא בפירושו
המקרא

המקרא / בדקדוק המלות / במהלך הלשון / כגולת מליצותיו
ושיריו / בלחית הספרים ובנועם קדר המאמרים * ואמרי
זאת שמו שכם אחד בקנין התורה והחכמה מאמרים ז"ל כפסוק —
הקבת ושמו ישראל היום הזה נהיית לעם / עשו כמות ועסקו
בתורה שאין התורה נקצת אלא בחכמה — ויבואו איש איש
באמתחתו את אשר לקט דבר יום ביומו / למען כלכל את דבריהם
במשפט * ולגת גמרו במועצותם להוציאם לאור על ידי הדפוס
ולהסוף עליהם שירים ומכתבים אשר בבית גנוס כבר ואשר יבואו
עוד שמה בעז"ה (אם מהם אם מוולתם) ולזאת הפילו תחבתם
לפני כבוד מעלת הרבני המליץ החכם מוהרר * נפתלי הירץ
וויזל יחי' בבבלין / לבקש מאתו ליתתן לראשם שכיות
המקדמה שירים ומליצות ומכתבים אשר בבית נכות * ואלה דברי
האגרת השלומה לו מאתם *

קעניגסבערג בפרייטן ר"א טבת תקמ"ג

אל

כבוד הרב החכם וכו' שלום עד כלי ירח *

נפש

עיפה למים קרים כי תכסוף / ממקורם ישאבון /
ודורשי לשון עבר אליך ידרושון * מאז הוסר גאון
ישראל / הורד לארץ עטרת ראשו / עם ה' בשבי הגלה / ואין
מוון נפרץ / חדלו הפורעים על פי ככל / ואיש דובר צמות
אין * עד שקמת נפתלי ומעפר הקמות לשון עבר * מליצת
נביאינו בפלם שכלך שקלת / ותהי כוונה למליץ בקרב עמך *
מי כמון הנביר חיל להקים שם בישראל ? הן ברוח כינתך
בכלה הלכת / ותקח משם את הכנור תלויה על ערבי נהרותיו /
והיו כנגן המנגן שירך * מאז מחברותיך ביהודה נפלו / לכ
משכילים באש זמירותיך הלתה / שמיע דבריך כלמו יכסופון /
דבר כיוון יחפזון / כי בדבר התווה דכרת / ועם משוררי
אמת חלקך !

היום ישתמו לפניך החכם ! אחות מרעים משכילים דורשי
האמת

האמת / יבאנו מ
ישאלו עין ולדבר

זה ימים לא כתיב
ומהם יודעי

ענין בחכמות השמן
אחרי מלכי לשון
במאזני דרך פירוש
ובמקום אשר לא
ענינו ויעני הלשון
הנבחרים שבהם ל
לשפות עליהם וי
כל מנמנים ומתקנים
ולזהות את ופיה
מלכתה הכנינו ל
(רביעית בלגו) (ה)
יבואו בו ש

נדפסו אחת אחת
עד אם מלכתי
מעניני המסר וי
והוא תולדות גד
ומתחשבים אשר
עמנו הנוגעים ב
נעריהם / מודע
אחר הנוגעים ב
למען יוכל קריו
הלכות / וכל
האנשים אוהבים
גבורי קהלתנו
לשמך א

ועתה אל כ
לרש

האמת / יבקשון מעמד תורה / ובנועם מליצתך תתאמס / לך
ישאו עין ולדכריך יצאו / ואתה שא כל ואנכי אדברה !

זה ימים לא כביר ואגודת בחורים משכילים מהם תורניים
ומהם יודעי לשונות זרים יון ורומי ויתר העמים ומכני
עבין בחכמות השמושיות והרמות / הסכימו יחד לחקור ולדרוש
אחרי מהלכי לשון הקודש בספרי תורה נביאים וכתובים ולשקול
במאזני דק פירושים הקדמונים לבחור היותר קרוב לפשט /
ובמקום אשר לא יספיקו הראשונים ירבו מקירה לפרשו כפי
ענינו וענין הלשון * וכרבות הימים יושלחו ההעתקות והפירושים
הנכבדים שבהם למעלתך הרמה ולכבוד החכם מוהרר משה כ"י
לשפט עליהם ואין ספק שיה' בזה תועלת גדול * ובהיות
כל מנמס ומפנס להרחיב דעת לשוננו הקדושה תוך עם ה'
ולהורות את ופיה לכל העמים ואם היא בשלכת זרע קודש
מזכתה הסכימו להעלות על הדפוס מדי שבת בשבתו דף אחת
(רביעית באנו) * וזה דבר המכתב אשר לנו חלקים יחלק *
(א) יבואו בו שירי לשון הקודש אשר לא נדפסו כבר ואשר
נדפסו אחת אחת ואינם מצויים ביד כל איש * ואשר ימכרו
עוד אם מאנשי החבורה הזאת אם מוולתם * (ב) מכתבים
מעניני המוסר והחכמה והגמושיות וכיוצא בו וכן ביאגראפיע
והוא תולדות גדולי עם וחכמי ישראל אשר בחיים חייתם
ומקדושים אשר בארץ הקדש * (ג) מידושים הנכתובים בבני
עמנו הנוגעים בכלל ישראל / מחרות בקצת המדינות ומחניוך
נעריהם / מודעות ספרים קדשים בלשון הקודש או בלשון עם
אחר הנוגעים בנו ובהנה דברים הראויים להיות לעין כל /
למען יוכל קריתם איש אשר לא ידע קרוא ספר ביתר
הלשונות / וכל זה לתועלת הנערים דורשי החכמה / ולשעשועת
האנשים אלהים * ולמען הקים זאת בישראל הסכימו איזה
גבירי קהלתנו מיקירי רוח המתנדבים בעם לתת סך מקשים
לתמוך את החבורה הזאת * וזכה אלה לטובה !

ועתה אל כבודך הרמה נשימה מלתינו / מאתך תוכלתנו
להרשות לנו להדפיס שירך הנעימים אשר תחת ידינו
בכתב

בכתב / ואשר נדפסו כבר ולא נתפשטו בעם כראוי / כמו
השיר שכתב מעלתך להגביר ר' דוד פ"ל כהרל"ן / בשלום לו
ספרך היקר בן נעול / וכן אחד שכתבת להקצין ר' בערמן
פ"ל ושאר שיריך הנמצאים בידינו * ועוד תוסף עשו חסד
עם עבדיך בשלח לנו שירים אשר המה בגנוי ספרך ולא
פוצאתם לאור / ודברים המגיעים לידיעת הלשון וחנוך הנערים
ותנאם עלינו מעלתך אם להדפיסם תחת שמך אם אין / ואיש
(אפילו מבני האגודה) לא ידע ממי יאלו הדברים אם לא
תראה כפי התקון * הואל נא האדון ! לכבדנו מהר בתשובתך
הנעימה / והאל האמת / ינחנו בדרך האמת / יפרסם סבת
שלינו עליך ועל כל המסתופעים באלך כחפץך וחפץ עבדך הכותב
מטעם רעיו *

חבורת דורשי לשון עבר

וואת תשובתו

ב"ה כרל"ן יום ג' ד' שבת תקמ"ג לפ"ק

הדר בחורים ומהולל בשערים ב"ה הכמור סופר ומשכיל
ויקר רוח ידיד נפשי כהר"ר * * * יצ"ו אתה ה'
תשמרהו נס"ו אמן *

מה נעמו לי מעשי אלהות ריע אהוב כמון / אשר
בוננת מיום ד"א לחדש טבת * כרדס הייתי באישון
לילה הנטוי עלינו / אין נגה מספיק לי * ואחרי רואי הכקר
אור / ונערי בני ישראל יוצאים ללקוט אורות מתורה אור /
ועוד מעט תזרח שמש נדקתם / בכל הארץ יאלו קום /
ובקצה תכל מליהם מדי שבת בשבתו יכילו כלי טהור מלא
אומר ודברים מזוהרים אשר ילקטו / מנון שקקים ומדגן
שמים / הן הן דברי תורה / דברי מוסר / דברי שירים
ומליצות / להרים קרן שפת אמת אשר בקדש דרכה / ולחקור
אפונות מאמרי תנ"ך / ועוד דברים טובים כהנה ככל הכתוב
במכתבך

במכתבך הנ"ל

מה יקרא
הדר

אלה היושבים
חוקו ויוני לב
במורי ישראל
טוב / והיית
במכתב / ו
נזק / ישי
בס את הק
להיות כמוב
טוב כי הורי
המורי

ויען כי
לה

עתה כיון
אחיס ויהי
אלהים אני
ונמכי רוח
אהב נאמן
יפולו חוצה
שלא ילמד
ומהכל
הם / ל
אשר תש
עליכם לי
הן
דעת וזה
ורוממות
שמות
(במקור)

במכתשם הנ"ל / להניח ברכה בצית ישראל * ראיתי ואשמח *

מה יקרת בעיני / עלית כיוצא מארץ ציה / לו תאר לו
הדר אשר פריך תתן בעתו * ומה יקרו בעיני / רעיד
אלה היושבים אתך אשר חוברו יחדיו לעשות כזאת בישראל *
חזקו וכו' לבני חיל * היו באישון הלילה הזה ראשונים לכל
בחורי ישראל / להגיה בנו גנה אור חמת / ונחקר שכל
טוב / והייתם מופת לכל הילדים אשר בניכם המשכילים
בחקמה / ומראה בהיר יראו בו כל תושבי עט / וכל מחוקקי
צדק / ישוטטו רבים ותרבה הדעת / כי תעירו גם תעוררו
בם את הקנאה / קנאת סופרים המרבה חכמה / עד שתחפץ
להיות כמוכם משכילים ומאדוקי הרפים / ועליכם תבוא ברכת
טוב כי הוריתם להם את הדרך אשר ילכו בה / ואשר על ידכם
החזיקו אחיכם גם הם לחזק את ביד בית ה' *

ויען כי כבדתני באמרו תידן הנ"ל ותשאל לך ממני עור מעט
להניח אתכם ללקוט גם ממעט האחרים אשר בשדותי /
עתה ברוך ה' ! אתה ורעיד הכלומים אתך / שמעו נא מוסר
אחיכם ויהי ה' עמכם * וכאשר ידעתי כי עם משכילים ויראי
אלהים אני דובר ומוסרי אף למותר / כן ידעתי כי לנזעים
ונמזכירי רוח אתם / ואל ירע בעיניכם לשמוע מוזכרת טובה מפי
אויבם באמן כמוני * דעו כי מלאכתכם מלאכת שמים ומציינותיכם
יפוצו חוצה בתוך קהל ועדה / על כן הזהרו בדבריכם מאד /
שלא ילמדו מתוכם לשקר * כי רבים מרשעי רעה בינינו /
ומהיכל בנו למראה לוקחים קורי צבדים ויחמרו עבודות חדשים
הם / לא עלה עליהם עול תורה ומצוה / ועל מים מתוקים
אשר תשאבון מבאר חפרה שמים / יאחזרו מרים הם * על כן
עליכם להשגיח על דברים קצרים שאני לפניכם עתה * ואלו
הן * (א) ראשית חכמה יראת ה' ונאמר יראת ה' ראשית
דעת והוא שתהיינה מלצותיכם וספוריכם כוללים דרכי יראת ה'
ורוממות * (ב) שבעתקות השירים והזמירות / לא תזכירו
שמות העצבים הקדמונים שזכרם היונים והרומים כשיריהם
ובמסוריהם / ואמריהם נמשכו כל משוררי זמננו בארופ"א /
ולא

ולא כאלה חלק יעקב / לא ישמעו על פיהם * (ג) אל תשימו
 בכלים שירי חשק דברי עבדים ואהבה / כמו מקצת שירי ענוה
 ורבים משירי משוררי דורנו בכל העמים / הקירו מכם שירים ומליצות
 או ספורים שתוכן רצוף אהבה / האהבה ליצר הלב / ושנאות השכל
 הטוב / ואל יסיתו אתכם נחות לשונם ויופי מליצתם / לשונם בין
 אבני קודש אשר אתם מתהלכים בהם * (ד) חדלו לכם מדבר או
 מהעתיק מל צות וספורי התולים להתל באחיכם ובמעשיהם הן לכלל
 או לפרט כדרכי הסאטיר"ע / לכל תהיינה מוסריכם הטובים ללדים
 צעירי שמעיהם ולצנינים כדדי דורשיהם / דבש וחלב תהיה תחת
 לשונכם / לדבר בענוה וכדרך מוסר וכבוד הכריות ותמצאו חן בעיני
 אלהים ואדם * (ה) בהיות מנחת פניהם להודיע נחות לשונינו
 הקדש א תשימו גבולכם בלמוד דרכי הלשון לבד לדבר נחות ולכתוב
 נחות / כדרך שמלמדים דרכי לשונות של חול / אבל עד הים הגדול
 יש חכמת התורה יהיה גבולכם / שעל ידי דעת הלשון על מכונו
 תבינו לים אמרות טהורות שבתורה / ודבר קדשו שבפי נביאיו וקבלת
 אחת שהיתה בידי חכמי המשנה והתלמוד שיסודתן בהדרת קדושת
 הלשון והמליצה הנאדרות בקדש * ועל זה הוכחנו בשני המכתבים
 אשר רבו עליהן מקצת מאחינו בני ישראל / כי לא עמדו על הכוונה
 היקרה שכונו בהן * וכבר ראיתי ידיד נפשי במכתבך הנ"ל שמנחת
 פניך וריעך חבריך לדרוש בלא / לשקול במאוזני פירושי הקדמונים ו"ל
 ולבחור את היותר קרוב לפשט / ובמקום אשר לא יספיקו לכם
 דבריהם / תבחרו משפט פניהם לפרש חדשות קפי עניינו / וזה
 דרך נאה ותפארת להולכים בה / כי מה טוב ומה נעים שבת יחדיו
 חברים מקשיבים אונם לחכמה / מוסלסים ומחבקים אמרותיה *
 בין כך ובין כך אתם עושים טוב / אם תמצאו דבר / העלייתם
 מרגל תמים החכמה בל מפניכם לא ישוו בה / ואם אין / סוף סוף
 התבוננתם בדברים העמוקים / ואת לבבכם רחצתם במימיה המתוקים
 כי המזמה וההתבוננות בדברי התורה תמלאנה הלב מחשבות טהורות /
 ויטרה מהכליו ומדרכי יצרו / שעל זה אמר שלמה מומה תשמור עליך
 תבונה תנצרכה / להצילך מדרך רע וגו' להצילך מאשה זרה וגו' * ועל
 המעלימים עין מחסירות בלא הוכיח הנביא ואמר ישראל לא ידע עמי לא
 תבין / ורבותינו ז"ל אמרו כמה פקודות התבונן * עשו את הטוב
 וה' יאר פניו אליכם / כי לא ימנע טוב מאוהבי תורתו / וא תשמו לדברי
 המלענים

המלענים / הכ
 בירינו / ואומר
 והכל להגלל מעמ
 בידם כלום / וזה
 בפי' משלי / אור
 מהיר
 פי
 מדי י
 ראו
 רב ב
 אה
 שוקר
 י
 יעיר
 י
 לימי
 יח
 שטורים האלה
 ודברי השיר
 מרדמה וכל
 ופרשתיו כפיר
 * להיות פי
 שריר
 מחשק / נני

המלעגים / הכווים לכל מתבונן במקראי קדש ובפירושים הנמצאים
בדינו / ואומרים שאין לנו להוסיף דבר / ומקטינים עצמם מאוד /
והכל להנצל מעמלה של תורה ומשום שכל להתבונן בדבריה ולסוף אין
בידם כלום / וזוהי מדת העזלה הרעה מאוד / ושעליה אמר שלמה קשות
בס' משלי / אות היא על בעליה שאין כפשמם חספה בתורה / וע"ז אשיר

מִהִיר בְּדַת אֵל כְּבוֹד לֹו נֶאֱוָה
כִּי עַל פְּרוֹב שִׁבְלוֹ יַעַל שְׁמִימָה
מִדֵּי עֲלוֹתוֹ יִטְהַר מִגְּוָה
רוּחוֹ עֲצִירָה בְּעִיר לָהּ חוּמָה
רַב בֵּנוֹ לְאִישׁ עֶצֶל יִתְּאוּ תֵּאוָה
אֶה־מֵאֲנֵנוּ יָדָיו לַעֲשׂוֹת עַד מָה
שֶׁקֶר בְּפִיו מִרְגֵּם בְּעֵנֹוה
אֲזַמֵּר הַכְּמוֹנִי יִרְוֹשׁ חֲכָמָה
יִגְדֵּל בְּכָל מוֹסֵר יִפְרֵם מִצֹּוה
יִקַּן וְעוֹדוֹ לִנְעַר דָּמָה
לִימִי עֲלוּמָיו יִבִּין פִּי הָעוֹה
יִחְדֵּר וְעֲצֵלָה תִּפְיֵל תִּרְדָּמָה

הטורים האלה נשענים על דברי שלמה שאמר עזלה תפיל תרדמה /
ודברי השיר הוא פירושו והדברים כלם נשענים על ביאור מלת
תרדמה וכל לשונותיה שלדעתי לא בארוהו מפרשי המקרא ו"ל כהוג
ופרשתיו בפירושי לספר בראשית * הטו אזניכם ושמעו *
עוד

(*) להיות פי קצרה היריעה מהכיל השמענו פה את דברי חכם הלזה על
שרשרדס וביאורו בכל המקומות במקרא / וכדף ראשון ממכתביו
המחמק / נציגולעין הקורא יגיל וישמח בו / כי כל מחמדים *
דברי המו"לים *

עוד אחת ראיתי מומכתו הנעים שהם רוצים להדפיס בכל שבוע
 רביעית באגן / וכמדומה לי שתקציר יריעה קטנה כזאת לאינו
 ענין שלם * ולדעתי טוב יותר אם ידפיסו כל ד"י ימים חצי
 באגן / לא מדי מדש כמדשו באגן שלם *

ועתה נחזור על דברי מכתבך / הנה אותי קראת / ודעת דרכי
 חפצת / דברת עלי גדולות לאמור תנה ידך עמנו / והיית
 לנו לעינים בתתך על ידינו דברי שיריך / אי הנמצא אתך דברים הראויים
 להודיע בקהל עם / לתת אותם על ספר חתומים בשמך או בלי זכרון שם
 מחברם / הנה קטנתי מהלכס צורי מהלליך / שירי מעטים / וזמירותי
 דלו מאד / לא עמלתי במלאכה זו כי אם לצורך השגה כאשר בקשו אחשי
 שלומי מאתי לשיר בשירים למלכי ארץ / או לפתחת חיוו מחברת / על
 כן הם מתי מספר / מסופקני אם יהיו מספרך בין בלם / כמעט אין א'
 מהם בידי / כי לא יקרו בעיני לשום אותם באזירותי ומאותן העולים
 בזכרוננו ארשם בשולי המכתב הזה ואלו דברי הפירוש והוראת המליצות
 והשרשים / יש בידי מלבד זה אשר כבר באו בה' המספרות שהוצאתים
 בדפוס * והנה המכתב הזה ילא ראשון לתשובה על האגרת שהודרת
 שקבלתי מאת ידיד נפשי נר"ו / ולא אעתיר יותר / עד אשמע מה ידברו
 עוד ידידי נר"ו ורעיו / ועוד חזון למועד / וכעת אומר שלום *
 דברי השמח בשלומך ובנאות אחרותיך המותם באהבה ומוכך
 לטובתך ולטובת אחות משכילים / חבורת דורשי שלום עבר
 הקטן כפתלי הירץ וויזל

והנה לפניך הקורא היקר ! התרת שאלת מי / והוא נא להחיל
 עד גמר החלק הראשון מומכתו המאסף ויכתבו כל אנשי
 החבורה בשם חרות על הליחות / ובסוף הקדמה זאת יזכרו את שמות
 הנכבדים להיות לראש ואשר עליהם עבודת הקודש לשום עין פקומה
 על סדר המכתבים ועל ההוצאת וההכנסות *

* * *

ג בהתרת שאלת למי *

אחריו רואך הקורא הנחמד ! את אשר עם לכבדו זאת המעשה
 אשר

אשר נעשה
 שאת זאת
 אומנם היות
 לאמן את

דקשי

שלם / כי
 כיוס למע

והנה

רעי אלה

עסקי דעו

למחש

שפת עמך

לכנס !

אחים *

בכס

סביבותי

החכמה

עמנו /

אחים וא

פיו או

זאת לדע

משקוקי

מועצה י

ועת

אשר נעשה / חץ מן הנודך להרכות בו דברים ולשום כפך מענה על
שאתך זאת / כי כבר הותרה מעננה כלל כל חכם ומכין תועלתה ;
אמנם היות כוונתו כימוד לתת את מכתביו ביד בחורי ונערי בני ישראל
לאמן את לבם ולרהוב כנפשם עון לשום חלקם עמנו אליהם נשימה
דברינו לא / והותרה גם כזה *

ד שאלת למה *

הקשיבו כנים משכילים אהבי מוסר ואהבי דעת / לאמרנו
הטו אזניכם * דעו מאמיכם האוהבים אתכם כלל
שלם / כי לא לרכוש רכוש בארץ יצאנו / ולא להגדיל שם בעם נאמנו ענינו ;
כי אם למענכם היקרים ! אתם מגמת לבבנו / איכם ישעיה חפצנו *

והנה כעת חכמה בחזן תרונה / ברחובות תתן קולה / מהרו קראוה /
חשוו להביאה הביתה / אם בטיירות מלכים תשבו / ואם כאהל
רעי אהלכם / אם על מטות שן תשטחו ואם יחד על עשר תשכבון / אם
עקים רמונים וחזה אבן ערוך לפניכם / ואם פת לחם כקוד ומי באר
לחמכם / אחת היא לא תעבור מעליכם / בעלית קיר קטנה תואיל
שבת עמכם / אם תחת העץ תלינו תסור תשען תחמו / ואתם סעדו
לבכם ! ענו'ינו אתם האהובים ! קחו מוסר רעים / ואטטשו תורת
אחים * והיה בהיותכם קרובים לקרוא את מכתבנו זה / חיש יוצאת
בכם אש חמודות / רוח תחבולות יעיר יפוח בו / תלהט להבה ועל
סביבותיכם אור גדול * תמצאו חפץ בתורת ה' / ותבחרו כוונת כערן
החכמה משבת בהיכלי עונג * ועוד מעט ותארחו גם אתם לחברה
עמנו / תשלחו אגרות נחות ושירים נעימים ימצאו חן ושכל טוב בעיני
אליהם ואדם / ואנחנו נשימם ראש במכתבנו / ותהלת מוסרנו ידבר
פינו אז עד חצוי ארץ תלא שמכם / ובשירכם ירוננו כל העם * עוד
זאת לדעת לכם / כי בכל דך ממכתבנו נציג לפניכם שאלה אחת במקום
מפסקי המקרא / ועליכם להשיב עליה / וכבר אמרתיכם אלינו
נוענה יחד ונשפטה עליהם / ואשר יטב בעינינו נדשים כדך המקוון
לתפארת המחבר וגדולת שמו בישראל *

ועתה אליך הקורא ישוב דברינו * דע עוד זאת למענה
על

על שאלתך למה / כי כפלים לתושיה עמו / ראשון / לתת לנער
 דעת ומזה כמזכר / שנית ישמע חכם ויוסף לקח / להפיץ
 בישראל ידיעת סגולת לשונינו הקדושה / אשר לפנינו בנג אלהים
 בין עבדו היתה זמרתה / מטעה בארץ כבי / ועל סביבותיה
 האריכה פארותיה / ליפיה קנאות כל עני עדן / וגוים רבים
 חמדו שבת בללה * — אך עת שרשיה על גל סככו / אפס
 קוצר ומוטע אין / נפרצו גדריה ותשברנה דליותיה / הנה אל
 מללי חרב שאלה ירדה / א יורדי בור היתה מפלתה ! — לולי
 עזרא בנדקתו הותיר לנו שריד כמעט / ואנשי אמת נדרו בעד
 עוללותיה / להקים בריק ודלתים על מספר שרשיה / מי כנו ידע
 מאומה מזמות קלילותיה / ונועם שיריה ? — אמנם אנשים
 בהם (זכרם אלה לטובה) הניחו ברכה אחרים בשמם ספרי תלך
 אשר נשתלשלו אלינו שמירה מעולה / וכוונה לה' חסדו על הטוב
 אשר הגיע בזה אלינו / ואם מזער היא / ירחב מני ים בלב משכיל
 להכיר מעלת הלשון ולדעת את סגולתה (בהקיש משרש על רעהו /
 וממאמר על מאמר) ויתרונה על יתר הלשונות (בהזיכה את הצורות
 והפעולות והתנועות בפש האדם כפי טבעם / כאשר מזכיר אי"ה
 בפנים המאסף) * גם יוספק במתי מספר התיבות הבאים בכתיבם
 לכתוב מליצה צחה / ולהודיע את מחשבותיו לרעהו מכלתי השחת
 את סגולת הלשון ונועמה / כאשר תראה בספרים רבים / דמו
 מחכרם היות רועים על גבעת המליצה / והמה בשפל * ילאה
 גפש הקורא בהם / ולא ימצא מחשבותם עד אשר יגיעה רבה *
 יש אשר חקר להורות עומק שכלו על הנקודה / ויזאון מכתביו
 עקודים נקודים וברודים * ויש אשר ירכיב פסוקים ומאמרי מו"ל
 ומאמרי זהר ודברי המפרשים במאי דסיים פתח ובמאי דפתח סיים
 ערב רב מכמה לשונות וזות / כמו שתראה הדוגמה במכתב איש
 ידוע (ונחמול את כבודו להזכיר את שמו) שרצה להרבות בשבחם
 של אדם גדול וזה לשונו * שאלתיקו לכל נמותי ימא ים הגדול שם
 * רמ"ז ואין מספר לגודליו שמה תרומתו כל חיתו יער הלכנו
 * מציא פירות בעונתיה ועדנא דקביע ליה ותליא במגוד הכינו
 * בקופסא דק מחספס קטיב * והיה בכתיב בלדתו יש אם
 * למקרא ויש אם למסורת והעוף נאכל במסורת אין עוף אלא
 * תורה מדשה מאתו תנא שמואל כתב ספר אוהב ארדוף אשיג
 אחלקם

אלקס
 זכר
 קורות
 ומי של
 ויש אשר
 בלבם
 ויחזרו
 וטעם
 ויקחו
 באשים
 עבר
 והיה
 תכארת
 תארו
 הקורא
 כשרי
 המה
 לנו
 מחשבות
 את
 אתנע

הן
 מא
 בלתי
 ועשרת
 לב
 ללמד
 לא
 גדור
 ימיה
 בתורה

אחלקם ביעקב ואפי' ישראל שמעתתא מוכדרי' בעלמא
וכסא' לאבא' וכ"ע מוטלי' מניה לבני אבנים לבנין וסאר של
קורות ורצפו בלחיים וכו' *

ומי שלא נחם עליו רוח כבואה אין בידו להבין כונת זה המאמר *
ויש אשר בחרו במרוזים במקום אשר קצרו ידם לדבר צרות אמרו
בלבבם חמרו יורה את מחשבותינו וינלא את חסרון ידיעתנו /
ויחרו שור כבור / וחמור בתור / אנשים ויתושים כמות ועלמות /
וטעם דבריהם כטעם ריר חלמות * ויש אשר בשירים פנו לאדמת ורים
ויקחו משם זמורות להטיעם בכרם ישראל ויקוו לעשות ענבים והנה
באשים / כי אין כשירי העמים (היקרים בלשונותם לגוייהם) שירי לשון
עבר * ולקוצר השגתם דמו כנפשם היות מעלת השיר במשקל התנועות
הכמים והיתדות / ובהסריו תיבות סוף כל מאמר / ולא ידעו כי
תפארת השיר הוא רוממות מחשבותיו קוצר מאמריו ורמת עשתותיו
תארו וזיוריו לפעול כנפש יתר על המאמר והספור * ואל תדנו כנפשך
הקורא הנעים ! כי בדעתנו להלעיג על שירי הקדמונים ואיזה אחרוני'
כשירי' בבידול / אשריו וכן פאק"רא לונא"טו פראנק"א ויתר
המחברים / אשר גם המה בחרו במשקל בשיריהם * חלילה
לנו כזאת ידענו את רוחם לבבם וגדולת שיריהם המלאים על כל גדותם
מחשבות רמות והם ידעו כסגולת הלשון ומה מתקו דבריה' לחיך וטעמם /
אך כונתנו על השועלים הקטנים המחבלים כרם ישראל / הם מתעיס
את נערי עס'ה' ללמדם לשון עלגים / וכפנים המאסף אי"ה תראה
דוגמת מלאכתם ותשתומם *

הן על זאת ידוע לב כל כבון / יתאון אדם חיואיש הלז * בן נעוב
מאבותיו ואין בידו כי אם מכתם אחת קטנה חרות עליו וברונם /
הי' ליכנה באשפות חזות ? ראמות יגביש איכה ישבנו בבדי'
ועופרת ? הה לשון עבר איך באשפתא עמד / ואין איש משים על
לב ? — הן הגיע תור המדע בכל העמים / ויחס וליולת לא ישבותו
ללמד לבניהם לשון וספר / ואנחנו מדוע נשבה עללים וטמוני יד ! —
לא אחינו נקומה ונחיה אבנים מערמות עפר ! הן גבר חסד ה' עלינו
בדור הזה ולהודות נתן לנו אנשי חיל חכמים ונבונים / העמלים כל
ימיהם להגדיל תורה ויפיו בישראל את מחברותם דבריהם לתהריכס
בתורה ובחכמה / ואנחנו נמאן קחת מוסר ונמרה את פיהם ? הנה
אחינו

אחינו ! שימו איש את ידו בכף אחיו כלכה כא יחד כנשך
לכש את המטמון אשר כל הון לא יערכנה / אנשי אמת ואירו
את הנתיב / עד נמרוס יורח לנו שמש נדקה והי' לאור עולם *

* * *

ה. בהתרת שאלת איך *

עתה נגלה את הזניך הקורא המשכיל ! את התקנות
והתנאים אשר נוסדו במועצתנו למען התיר לך שאלת איך *

חברת דורשי לשון עבר נתיסדה ביום א' ו' טבת העבר
בהתאסף יחד כל אנשיה והיה זה לכנס *

(א) לכחור ארבעה האנשים החתומים מטה להיות ראש ועליהם
עבודת הקודש / שנים ושימו עין על המכתבים אשר יודפסו
להוציא משם כל שרוע וקלוט אשר לא יבואו בית ה' / ושנים ישימו
על ההוצאות וההכנסות / ועל יתר צרכי החברה *

(ב) בראות איש מבני קהלתנו יע"א להיות עמנו לבוא ללהקתנו /
יודיע את מחשבותיו כתובי' על ספר לקופרנו מעמיק קוד החבור
המשכילי' זנוויל פרידלענדר יחי' ויכתוב על גבו / למחרת
דורשי לשון עבר * ובאסיפה הראשונה יקרא לבוא אלינו לישא
ולתן על דבר הערך אשר יושט עליו לתת לקופת החברה *

(ג) המאסף ילך אחרי הקדמת כחל הכשור הזאת מדי חדש בחדשו א'
בא"ץ שלם * ואם אינם דברי התורה והחכמה כמעין כובע
ישאבין מימיו יום יום ולא יסחר מאומה אין גבול לנו / עם כל זאת
אין בידינו כעת להוציא יתר על זה כי ההוצאות מרובים מאד / בפרט
במקומנו אשר אין לנו פועל עברי / והא"כ מיקרים את השער
ברכונם * גם האותיות הנמצאות פה אינם מקודרים ויפים כראוי *
ונכרחנו להביא אותיות חדשות ונאות מברלין למען נוציא מלאכה
שלמה מכל צד / ואחרי כלות שלשה חדשים יבא כל פעם שער
על

על נייר כבש
כעשה חדש כי

(ד) מקח ה
ועלינו

(ה) בברלין
יודא ל
ור' יודא

את השרח
ושירים ממ
ומלצות תב
יקום איש ל
אם יהיה ש
מכתבים לת
אז אל הבחו

ועתה

נמסר ה
בילקוטו
בא חוקו
לדברים
לכס
דברי ע
עבר ה

איצק

שימון

על כויר כבש עליו תמלא שמות כל אנשי המבורה זאת כל אשר
נעשה חדש ביניהם * ובהיות לאל ידיו להרמס את הגבול
הזה נוסף עליו כפי כח האפשרי *

(ד) מקח המכתב הזה יהיה ב' רייכטטהלר אין לוימדא"ר לשנה /
ועלינו לשלםם עד ברלין ווילנא וברעסלוי חפשי חנם *

(ה) בברלין קבלו עליהם הבחורים היקרים ר' יואל ביה"ר
יודא ליב ז"ל בבית הקצין הר"ר דוד פרידלענדער /
ור' יודל ראבנאווע בבית המכס מוהר"ר הירץ וויזל
את הטרח לאסף חתימים על מכתבנו זאת / ולקבל מכתבים
ושירים ממי שיהיה בעזרנו למלאות את משאלנו בדברי צחות
ומליצות תבא עליו ברכה * ואם פה קהלתינו או ביתר הקהלות
יקום איש לעמוד לימין דקדקו אם באסוף חתימים על המכתב (אשר
אם יהיה עשרה במספר / האחד עשירי בא בשכרו) או בהיות לו
מכתבים לתת בדיונו / ישלםם חפשי אל אחד משני הבחורים הנ"ל
או אל הבחור ר' זנוויל הנ"ל * הן אלה פרטי הדברים אשר יודיעון
לכל קורא איכות המבורה *

ועתה הקורא האהוב החדש והמספר בבני ישראל ! לנס
עינינו תלויות * ידענו כי יש אתפס דברי מכה
נמוסר המוזירים כוהר הרקיע להולכי מחשכים / חפשו איש
בילקוטו ואשר תמלאון שמה הקריבו / ונשימהו עטרת לראשינו *
כא חוקו ואמנו את לבבנו באהבתכם ובתורתכם / נקשיב
לדברכם / ולקחכם אל ילנו מעיינו / נאחזנו תשואות חן
לכם / ומאליה הכבוד / כבוד חכמים תנחלו נצח *
דברי עבדיכם העומדים על הנושמת לחברת דורשי לשון
עבר היום יום ג' שלשה עשר לחדש ניסן תקמ"ג לפ"ק פה
קעניגסבערג בפרייסן *

מענדל ברעסלויא

איצק אייכר

זנוויל פרידלענדער
באכשויטש

שמועון פרידלענדער

נאכשריפט

אייניגע ייזע אונד אויס ווערטיגע פריינדע ליסען אונס
 פער זעהען / דאס ווען וויר בייאטרעגן פאן
 אויפגעטון אונד אבהאלדלונגן אין דייטשער שפראכ אין אונזרי
 מאכאטשעריפט איינרוקען וואלטן / זיא אונס דאן אונד וואן
 מיט זאלקן אנהענדן געהן מעכטן - וויר מאכן אלזא הייר
 דורך באאנד דאס וויר דיא זעלבי / ווען זיא דעס פלאן
 אומזאם ווערקס ענטשפערען / מיט דעס גרעסטן דאנק אונד
 פאלקאממעטן פער גיין אננעהמן / אונד ערוואן איינען
 יעדן עדעלדענקענדן גלעהרטן אונזער באטיאן / אונד
 פארהאבן מיט ניטזליכן בייאטרעגן / באאנד דאס ערזיבונג
 בטרעפנדע / צו אונזער שטיין / מאן קאן זיך ענטוועדער
 אין ברלין אן איינען פאן אונזער אבענזעלדטן קאררעספאנ
 דאנטן / אדר אונזערטל באהר אן אונס אונזער אדרעס דער
 העררן Joachim Moses Friedländer & Söhne ווענדן -
 יעדאן מיטן דיע ברעפ פאסטפרייא אונד מיט דער יידישען
 איבר שריפט לחכורת דורש' לשון עבר פער זעהן זיין -

דיא גזעלשאפט דער העברעישן ליטטעראטור
 פריינדע

